

Minister Zdrowia

RZP.050.2.2025.AB
Warszawa, 03 kwietnia 2025

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku!

Odpowiadając na interpelację nr 8454 Pani Poseł Kariny Anny Bosak oraz grupy posłów „w sprawie dodania do ustawy o leczeniu niepłodności warunku uzyskania uprzedniej zgody żony na zastosowanie komórek rozrodczych męża w procedurze zapłodnienia pozaustrojowego in vitro”, uprzejmie przekazuję następujące informacje i wyjaśnienia.

Sposoby leczenia niepłodności, w tym stosowania procedury medycznie wspomaganej prokreacji, a także warunki dawstwa, pobierania oraz zastosowania komórek rozrodczych i zarodków w procedurze medycznie wspomaganej prokreacji regulują przepisy ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o leczeniu niepłodności (Dz.U. z 2020 r. poz. 442), zwanej dalej „ustawą o leczeniu niepłodności”.

Zgodnie z art. 4 ww. ustawy leczenie niepłodności jest prowadzone z poszanowaniem godności człowieka, prawa do życia prywatnego i rodzinnego, ze szczególnym uwzględnieniem prawnej ochrony życia, zdrowia, dobra i praw dziecka.

Przepis art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o leczeniu niepłodności określa warunki zastosowania leczenia niepłodności obejmującego procedury medycznie wspomaganej prokreacji, w tym zapłodnienie pozaustrojowe prowadzone w ośrodku medycznie wspomaganej prokreacji, wskazując, że leczenie niepłodności w drodze procedury zapłodnienia pozaustrojowego może być podejmowane po wyczerpaniu innych metod leczenia prowadzonych przez okres nie krótszy niż 12 miesięcy. Procedurę zapłodnienia pozaustrojowego można podejmować bez wyczerpania innych metod leczenia i w terminie krótszym niż 12 miesięcy od rozpoczęcia leczenia niepłodności, jeżeli zgodnie z aktualną wiedzą medyczną nie jest możliwe uzyskanie ciąży w wyniku zastosowania tych metod. **Należy również pamiętać, że zgodnie z art. 3 ust 1 ustawy leczenie niepłodności, w tym w drodze medycznie wspomaganej prokreacji, jest prowadzone zgodnie z aktualną wiedzą medyczną, w świetle której obejmuje ono zawsze parę.**

Warunki pobrania komórek rozrodczych i zarodków w procedurze medycznie wspomaganej prokreacji zostały uregulowane w rozdziale 4 ustawy o leczeniu niepłodności pn.: „Pobieranie komórek rozrodczych oraz dawstwo zarodka w procedurze medycznie wspomaganej prokreacji”.

Zgodnie z art. 29 ust. 1 pkt 5-7 ustawy o leczeniu niepłodności komórki rozrodcze mogą być pobierane od dawcy w celu dawstwa partnerskiego przy zachowaniu łącznie m.in. następujących warunków:

- 5) kandydat na dawcę ma pełną zdolność do czynności prawnych i wyraził dobrowolnie przed lekarzem, w formie pisemnej, zgodę na pobranie komórek rozrodczych i ich zastosowanie w celu dawstwa partnerskiego;
- 6) biorczynie, przed wyrażeniem zgody, zostały przekazane informacje, o których mowa w art. 32 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy;
- 7) biorczynie ma pełną zdolność do czynności prawnych i wyraziła dobrowolnie przed lekarzem, w formie pisemnej, zgodę na zastosowanie u niej komórek rozrodczych dawcy lub zastosowanie ich w procedurze medycznie wspomaganą prokreacji.

Jednocześnie, zgodnie z art. 29 ust. 1 pkt 3 lit. a rozważanej ustawy, warunkiem niezbędnym do pobrania komórek rozrodczych jest to, aby kandydat na dawcę przed wyrażeniem zgody został w sposób zrozumiały i szczegółowy poinformowany przez przygotowaną do tego osobę m.in. o zakresie i skutkach prawnych stosowania pobranych od niego komórek rozrodczych w celu dawstwa partnerskiego wynikających z przepisów ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy, zwanej dalej „k.r.o.”, w tym sytuacji prawnej dziecka urodzonego w wyniku zastosowania procedury medycznie wspomaganą prokreacji.

Przepisy art. 30 ustawy o leczeniu niepłodności regulują z kolei warunki pobierania komórek rozrodczych od dawcy w celu dawstwa innego niż partnerskie. W odniesieniu do kwestii wyrażania zgody na takie pobranie przepis ten w ust. 1 pkt 5-7 wskazuje, że niezbędnym jest, aby:

- 5) kandydat na dawcę został przed wyrażeniem zgody szczegółowo poinformowany o skutkach prawnych przekazania komórki rozrodczej, to jest o:
 - a) braku dostępu do informacji na temat dalszego postępowania z przekazanymi komórkami rozrodczymi,
 - b) braku jakichkolwiek praw wobec dziecka, które urodzi się w wyniku procedury medycznie wspomaganą prokreacji,
 - c) zakresie informacji dotyczących osoby dawcy, z którymi ma prawo zapoznać się biorczynie komórki i osoba urodzona w wyniku procedury medycznie wspomaganą prokreacji w wyniku dawstwa komórek rozrodczych innego niż partnerskie, po osiągnięciu pełnoletności;
- 6) kandydat na dawcę potwierdził przez złożenie oświadczenia, w formie pisemnej, że wszystkie informacje podane przez niego w trakcie wywiadu medycznego są prawdziwe zgodnie z jego najlepszą wiedzą;
- 7) kandydat na dawcę ma pełną zdolność do czynności prawnych i wyraził dobrowolnie przed lekarzem, w formie pisemnej, zgodę na pobranie komórek rozrodczych i ich zastosowanie w celu dawstwa innego niż partnerskie, na pośmiertne zastosowanie pobranych od niego komórek rozrodczych oraz na dawstwo zarodka utworzonego z zastosowaniem tych komórek.

Warunki pobrania komórek rozrodczych od biorczynie w celu zastosowania w procedurze medycznie wspomaganą prokreacji w dawstwie partnerskim albo dawstwie innym niż partnerskie zostały uregulowane w art. 32 ust. 1 ustawy o leczeniu niepłodności. Wskazano w nim w pkt 4 i 5, że pobranie takie może mieć miejsce, jeżeli:

- 4) biorczynie potwierdziła przez złożenie oświadczenia, w formie pisemnej, że wszystkie informacje podane przez nią w trakcie wywiadu medycznego są prawdziwe zgodnie z jej najlepszą wiedzą;
- 5) biorczynie ma pełną zdolność do czynności prawnych i wyraziła, w formie pisemnej, zgodę na pobranie od niej komórek rozrodczych w celu ich zastosowania w procedurze medycznie wspomaganą prokreacji oraz zgodę na utworzenie z tych komórek zarodka w ramach dawstwa partnerskiego lub dawstwa innego niż partnerskie.

Ponadto, zgodnie a art. 32 ust. 1 pkt 3 lit. a rozważanej ustawy biorczynie przed wyrażeniem zgody musi zostać w sposób zrozumiały i szczegółowy poinformowana przez przygotowaną do tego osobę m.in. o zakresie i skutkach prawnych stosowania pobranych od niej komórek rozrodczych w celu dawstwa partnerskiego albo dawstwa innego niż partnerskie,

wynikających z przepisów k.r.o., w tym sytuacji prawnej dziecka urodzonego w wyniku zastosowania procedury medycznie wspomaganej prokreacji.

Odrębnie uregulowane zostały warunki zastosowania u biorczynie komórek rozrodczych pobranych od dawcy w celu dawstwa partnerskiego albo dawstwa innego niż partnerskie albo zarodka utworzonego z tych komórek rozrodczych, które – zgodnie z art. 32 ust. 2 pkt 6-7 – następuje przy zachowaniu łącznie m.in. następujących warunków:

- 6) biorczynie ma pełną zdolność do czynności prawnych i wyraziła, w formie pisemnej, zgodę na zastosowanie u niej komórek rozrodczych pobranych od dawcy w celu dawstwa partnerskiego albo dawstwa innego niż partnerskie w procedurze medycznie wspomaganej prokreacji albo zgodę na utworzenie z tych komórek rozrodczych zarodka i jego zastosowanie w procedurze medycznie wspomaganej prokreacji; w przypadku gdy biorczynie pozostaje:
 - a) w związku małżeńskim, zastosowanie komórek rozrodczych albo zarodka następuje po wyrażeniu, w formie pisemnej, zgody przez męża, który został uprzednio szczegółowo, na piśmie, poinformowany o skutkach prawnych stosowania komórek rozrodczych albo zarodka w procedurze medycznie wspomaganej prokreacji u biorczynie, wynikających z przepisów k.r.o., w szczególności o ojcostwie dziecka, które urodzi się w wyniku procedury medycznie wspomaganej prokreacji,
 - b) we wspólnym pożyciu, zastosowanie komórek rozrodczych pobranych w celu:
 - dawstwa partnerskiego albo zarodka utworzonego z tych komórek następuje po wyrażeniu, w formie pisemnej, zgody przez mężczyznę pozostającego z biorczynią we wspólnym pożyciu, który został uprzednio szczegółowo, na piśmie, poinformowany o skutkach prawnych stosowania komórek rozrodczych albo zarodka w procedurze medycznie wspomaganej prokreacji u biorczynie, wynikających z przepisów k.r.o., w szczególności o ojcostwie dziecka, które urodzi się w wyniku procedury medycznie wspomaganej prokreacji,
 - dawstwa innego niż partnerskie albo zarodka utworzonego z tych komórek rozrodczych następuje po złożeniu przez mężczyznę oświadczenia zgodnie z art. 75¹ § 1 k.r.o.;
- 7) zastosowanie komórek rozrodczych pobranych w celu dawstwa innego niż partnerskie albo zarodków utworzonych z tych komórek rozrodczych nastąpi w okresie 14 miesięcy od dnia złożenia oświadczenia, o którym mowa w pkt 6 lit. b.

Ponadto, zgodnie z art. 32 ust. 2 pkt 4 rozważanej ustawy biorczynie przed wyrażeniem zgody musi zostać w sposób zrozumiały i szczegółowy poinformowana przez przygotowaną do tego osobę m.in. o zakresie i skutkach prawnych stosowania pobranych od niej komórek rozrodczych w celu dawstwa partnerskiego albo dawstwa innego niż partnerskie albo zarodków utworzonych z tych komórek rozrodczych, wynikających z przepisów k.r.o., w tym sytuacji prawnej dziecka urodzonego w wyniku zastosowania procedury medycznie wspomaganej prokreacji.

Jeżeli chodzi o dawstwo zarodka, to analogicznie do powyższych regulacji, jest ono zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 7 ustawy o leczeniu niepłodności dopuszczalne m.in., gdy biorczynie ma pełną zdolność do czynności prawnych i wyraziła, w formie pisemnej, zgodę na przyjęcie zarodków i na zastosowanie ich w procedurze medycznie wspomaganej prokreacji; w przypadku gdy biorczynie pozostaje:

- a) w związku małżeńskim, zastosowanie zarodka następuje po wyrażeniu, w formie pisemnej, zgody przez męża, który został uprzednio szczegółowo, na piśmie, poinformowany o skutkach prawnych przyjęcia i zastosowania zarodków w procedurze medycznie wspomaganej prokreacji u biorczynie, wynikających z przepisów k.r.o., w szczególności o ojcostwie dziecka, które urodzi się w wyniku procedury medycznie wspomaganej prokreacji,
- b) we wspólnym pożyciu, zastosowanie zarodka następuje po złożeniu przez mężczyznę oświadczenia zgodnie z art. 75¹ § 1 k.r.o.

Przedstawiając powyższe należy wyraźnie podkreślić, że ww. przepisy regulujące warunki zastosowania u biorczyni komórek rozrodczych albo zarodków pozostają w bezpośredniej korelacji z przepisami k.r.o.

Przepisy k.r.o. w tym zakresie zapewniają każdemu dziecku prawo do posiadania obojga rodziców również w sytuacji braku biologicznego pochodzenia od przynajmniej jednej z tych osób oraz mimo tego, że nie muszą one pozostawać w związku małżeńskim w dniu zastosowania u biorczymi (przyszłej matki) komórek rozrodczych albo zarodka. Zgodnie bowiem z art. 69⁹ k.r.o. matką dziecka jest kobieta, która je urodziła.

Natomiast zgodnie z art. 62 k.r.o. jeżeli dziecko urodziło się przed upływem trzystu dni od ustania lub unieważnienia małżeństwa, lecz po zawarciu przez matkę drugiego małżeństwa, domniemywa się, że pochodzi ono od drugiego męża. Domniemanie to nie dotyczy przypadku, gdy dziecko urodziło się w następstwie procedury medycznie wspomaganiej prokreacji, na którą wyraził zgodę pierwszy mąż matki.

W świetle art. 68 k.r.o. zaprzeczenie ojcostwa nie jest dopuszczalne, jeżeli dziecko urodziło się w następstwie procedury medycznie wspomaganiej prokreacji, na którą mąż matki wyraził zgodę.

Ustawa o leczeniu niepłodności odnosi się wprost do art. 75¹ k.r.o. regulującego kwestię uznania ojcostwa. W myśl tego przepisu uznanie ojcostwa następuje z dniem urodzenia się dziecka, także wtedy gdy przed przeniesieniem do organizmu kobiety komórek rozrodczych pochodzących od anonimowego dawcy albo zarodka powstałego z komórek rozrodczych pochodzących od anonimowego dawcy albo z dawstwa zarodka mężczyzna oświadczy przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, że będzie ojcem dziecka, które urodzi się w następstwie procedury medycznie wspomaganiej prokreacji z zastosowaniem tych komórek albo tego zarodka, a kobieta ta potwierdzi jednocześnie albo w ciągu trzech miesięcy od dnia oświadczenia mężczyzny, że ojcem dziecka będzie ten mężczyzna.

Oświadczenia będą skuteczne, jeżeli dziecko urodziło się w następstwie procedury medycznie wspomaganiej prokreacji, o której mowa powyżej, w ciągu dwóch lat od dnia złożenia oświadczenia przez mężczyznę. Jeżeli dziecko urodziło się po zawarciu przez matkę małżeństwa z innym mężczyzną niż ten, który uznał ojcostwo, przepis art. 62 k.r.o. (regulujący domniemanie, że ojcem dziecka jest mąż matki) nie będzie miał zastosowania. Przy takim uznaniu ojcostwa nie będą miały również zastosowania przepisy art. 73 § 1 i 4 oraz art. 74 k.r.o.

Ponadto zgodnie z art. 81¹ z k.r.o., zgodnie z którym w przypadku, gdy uznanie ojcostwa nastąpiło na podstawie ww. art. 75¹ k.r.o., ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa będzie dopuszczalne jedynie wówczas, gdy dziecko nie urodziło się w następstwie procedury medycznie wspomaganiej prokreacji, o której mowa art. 75¹ § 1 k.r.o..

Ponadto, zgodnie z art. 85 § 1 k.r.o. domniemywa się, że ojcem dziecka jest ten, kto obcował z matką dziecka nie dawniej niż w trzechsetnym, a nie później niż w sto osiemdziesiątym pierwszym dniu przed urodzeniem się dziecka albo ten, kto był dawcą komórki rozrodczej w przypadku dziecka urodzonego w wyniku dawstwa partnerskiego w procedurze medycznie wspomaganiej prokreacji.

Podsumowując należy wskazać, że skutek zgody wyrażanej przez męża biorczyni, a w przypadku mężczyzny pozostającego z biorczynią we wspólny pożyciu odpowiednio zgody (w przypadku zastosowania komórek rozrodczych pobranych od niego w celu dawstwa partnerskiego bądź zarodka powstałego z tych komórek) albo oświadczenia, o którym mowa w art. 75¹ k.r.o (w przypadku zastosowania komórek rozrodczych pobranych w celu dawstwa innego niż partnerskie bądź zarodka utworzonego z tych komórek rozrodczych) jest finalnie ten sam - uznanie ojcostwa.

Przepisy ustawy o leczeniu niepłodności oraz k.r.o. pozostają w tym zakresie spójne.

Z wyrazami szacunku
z upoważnienia Ministra Zdrowia
Jerzy Szafranowicz
Podsekretarz Stanu
/dokument podpisany elektronicznie/